Roll No. .....

Total Pages : 7

44501/N

K–5/2114

PHILOSOPHICAL PERSPECTIVE IN EDUCATION

Paper–1101T

Semester–I

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 70

Note : The candidates are required to attempt **two** questions each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 11 short answer type questions carrying 2 marks each.

[P. T. O.

Scanned with CamScanner

SECTION—A

1. What is the nature of Philosophy ? Explain the scope of Philosophy in detail. 12

2. What is the meaning of Education ? What is the relationship between Philosophy and Education ? 12

3. Define Naturalism. Explain the Educational implications of Naturalism. 12

4. Discuss the Fundamental principles of Realism. 12

SECTION—B

5. Explain the Guru Nanak Dev Ji Educational Philosophy. 12

6. What is the influence of Philosophy of R. N. Tagore on Indian Education ? 12

7. Discuss in detail about the Wardha Scheme of Education given by Gandhi. 12

8. What is role of teacher, student and discipline according to Krishnamurti ? 12

SECTION—C

9. Write short notes on the following : 11×2=22

   (i) Meaning of Axiology.

   (ii) Narrow Concept of Education.

   (iii) Define Idealism.

   (iv) Role of Philosophy to construct curriculum.

   (v) Education for inculcation of Social Values.

   (vi) Realism and School.

   (vii) Erosion of Values.

Scanned with CamScanner

(viii) Philosophy as a source of Values.

(ix) Curriculum according to Swami Vivekananda.

(x) Women Education.

(xi) Teaching Methodologies according to R. N. Tagore.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅੰਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 11 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਫਿਲਾਸਫੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕੀ ਹੈ? ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

2. ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ? ਫਿਲਾਸਫੀ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ? 12

3. ਪ੍ਰਕਿਰਤੀਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਪ੍ਰਕਿਰਤੀਵਾਦ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਅਭ੍ਰਚਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

4. ਯਥਾਰਥਵਾਦ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ—B

5. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵਿਦਿਅਕ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

Scanned with CamScanner

6. ਭਾਰਤੀ ਸਿਖਿਆ 'ਤੇ ਆਰ. ਐਨ. ਟੈਗੋਰ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ? 12

7. ਗਾਂਧੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਵਾਰਧਾ ਸਕੀਮ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12

8. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਮੂਰਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਆਪਕ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਸ਼ਨ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ? 12

ਭਾਗ—C

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: 11×2=22

(i) ਮੁੱਲ ਮੀਮਾਂਸਾ ਦੇ ਅਰਥ।

(ii) ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਸੀਮਿਤ ਧਾਰਨਾ।

(iii) ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(iv) ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।

(v) ਸਮਾਜਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਿਖਿਆ।

(vi) ਯਥਾਰਥਵਾਦ ਅਤੇ ਸਕੂਲ।

(vii) ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਖੋਰ।

(viii) ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਰੋਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਿਲਾਸਫੀ।

(ix) ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਠਕ੍ਰਮ।

(x) ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ।

(xi) ਆਰ.ਐਨ. ਟੇਗੋਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਆਪਨ ਕਾਰਜ-ਵਿਧੀਆਂ।

Scanned with CamScanner

Roll No. .....

Total Pages : 7

44502/N

K–5/2114

PSYCHOLOGICAL PERSPECTIVES IN EDUCATION

Paper–1102T

Semester–I

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 70

Note : The candidates are required to attempt **two** questions each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 11 short answer type questions carrying 2 marks each.

Scanned with CamScanner

SECTION—A

1. Discuss the concept, nature and importance of Educational Psychology. 2,4,6

2. Discuss the differences between Growth and Development and explain the principles of Growth and Development. 4,8

3. What are the various problems faced by the Adolescents ? How will you attempt to address these problems ? 6,6

4. What is the role of Family, Mass Media and different cultures in Development of Adolescents ? 4,4,4

SECTION—B

5. Discuss the concept, causes and Educational implications of Inter Individual differences. 2,5,5

6. Discuss the concept of Intelligence. Explain Gardner's theory of Intelligence. 3,9

7. Discuss the various factors affecting learning of an Individual. Explain Learning theory given by Ivan Pavlov. 6,6

8. Define Gifted Learner and Slow Learner. Discuss the Educational Programmes for Gifted Learners and Slow Learners. 12

SECTION—C

9. Write short notes on the following : 11×2=22

   (i) Influence of Heredity on Development of a Child.

   (ii) Moral Development of Adolescents.

   (iii) Role of School in Development of Adolescents.

   (iv) Concept of Intra individual differences.

Scanned with CamScanner

(v) Spearman's theory of Intelligence.

(vi) Primary Laws of Learning.

(vii) Concept of Motivation.

(viii) Type of Motivation.

(ix) Limitations of Intelligence Testing.

(x) Needs of Creative Learner.

(xi) Educational Programme for Delinquents.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 11 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ, ਸੂਰਤ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 2,4,6

2. ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਫਰਕ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 4,8

3. ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ? ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵੱਲ ਤਵੱਜੋ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਤਨ ਕਰੋਗੇ? 6,6

4. ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ, ਮਾਸ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ? 4,4,4

Scanned with CamScanner

ਭਾਗ—B

5. ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰਾਂ ਦੇ ਸੰਕਲਪ, ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 2,5,5

6. ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਗਾਰਡਨਰ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 3,9

7. ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਇਵਾਨ ਪਾਵਲੋਵ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਸਿੱਖਣ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 6,6

8. ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਵਿੱਦਿਅਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ—C

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: 11×2=22

(i) ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ।

(ii) ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਦਾ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ।

(iii) ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।

(iv) ਅੰਦਰ (Intra) ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰਾਂ ਦਾ ਸੰਕਲਪ।

(v) ਸਪੀਅਰਮੈਨ ਦਾ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ।

(vi) ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਨਿਯਮ।

(vii) ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।

(viii) ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।

(ix) ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ।

(x) ਰਚਨਾਤਮਕ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ।

(xi) ਅਪਰਾਧੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਵਿੱਦਿਅਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ।

Scanned with CamScanner

Roll No. ..... Total Pages : 7

44503/N

K–5/2114

TEACHING LEARNING PROCESS

Paper–1103T

Semester–I

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 70

Note : The candidates are required to attempt **two** questions each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 11 short answer type questions carrying 2 marks each.

Scanned with CamScanner

SECTION—A

1. Enumerate the process of Learning and also specify Why knowledge of Learning Process is useful for a Teacher ? 12

2. Delineate the Chief characteristics of Cognitive Approach to learning and also discuss critically the applicability of this approach to Classroom teaching. 12

3. Define Teaching and also specify the relationship between Teaching and Learning. 12

4. Enlist Educational implications of behaviorist approach to learning and specify how it has greatly influenced Modern Educational theory and Practice ? 12

SECTION—B

5. Elucidate different Learning styles and also analyze their implications for Classroom teaching. 12

6. Elaborate significance of good Physical and Psychological Learning Environment in Development of Balanced Personality. 12

7. Describe the process of teaching concepts through Exposition method in Diverse classrooms. 12

8. Enlist significant teaching styles of a Professionally trained and Reflective teacher. 12

SECTION—C

9. Write short notes on the following : 11×2=22

   (i) Characteristics of Teaching.

   (ii) Maxims of Teaching.

   (iii) Thematic Planning.

   (iv) Planning teaching from Constructivist perspective.

   (v) Concept of Learning.

Scanned with CamScanner

(vi) Creative Learning using Taxonomies.

(vii) Learning as a Social Construct.

(viii) Different dimensions of Learning Environment.

(ix) Discovery method for teaching concepts.

(x) Teaching as facilitation of Learning.

(xi) Learning as Development of Knowledge, Skills and Attitudes.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 11 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵੀ ਕਰੋ ਕਿ ਸਿੱਖਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਗਿਆਨ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਕਿਉਂ ਉਪਯੋਗੀ ਹੈ? 12

2. ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਬੋਧਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਂਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਕਲਾਸਰੂਮ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਚਰਚਾ ਵੀ ਕਰੋ। 12

3. ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ। 12

4. ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਅੜ੍ਹਚਣਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਦਿਅਕ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰੀਭਾਵਿਤ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ? 12

Scanned with CamScanner

ਭਾਗ—B

5. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿੱਖਣ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਕਲਾਸਰੂਮ ਅਧਿਆਪਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੜ੍ਹਚਣਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। 12

6. ਸਤੁੰਲਿਤ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

7. ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਕਲਾਸਰੂਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ ਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਆਪਨ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 12

8. ਇੱਕ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਸਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮਰਪਿਤ (Reflective) ਅਧਿਆਪਕ ਦੀਆਂ ਮਹਤਵਪੂਰਨ ਅਧਿਆਪਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉ। 12

ਭਾਗ—C

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: 11×2=22

(i) ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।

(ii) ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ।

(iii) ਵਿਸ਼ੇ ਗਤ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ।

(iv) ਨਿਰਮਾਣਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਅਧਿਆਪਨ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ।

(v) ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।

(vi) ਵਰਗੀਕਰਨ ਨਿਯਮ ਵਰਤ ਕੇ ਰਚਨਾਤਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ।

(vii) ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ।

(viii) ਸਿੱਖਣ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਰਿਮਾਪ।

(ix) ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਲਈ ਖੋਜ ਵਿਧੀ।

(x) ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਸੁਖਾਲਾਕਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਆਪਨ।

(xi) ਗਿਆਨ, ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ।

Scanned with CamScanner

Total Pages : 4

PC–44527/N

K–5/2114

EXPERIENTIAL LEARNING–1107T

(Semester–I)

Time : $1\frac{1}{2}$ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : Attempt **one** question each from Sections A & B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 6 short answer type questions carrying 11 marks.

SECTION—A

I. Discuss the objectives and principles of Experiential Learning. (6+6)

II. Define Community Engagement. Discuss the role of teachers and headmasters for engaging community in school matters. (2+10)

SECTION—B

III. Describe the various pedagogical practices that can be employed to make the curriculum relevant to the lives of children. (12)

IV. As a teacher how can you sensitize students about such global issues as global warming, climate change and food and energy crisis? (12)

Scanned with CamScanner

SECTION—C

(Compulsory Question)

V. Write short notes on the following :

1. Importance of Experiential Learning.
2. Process of Experiential Learning.
3. Relevance of Experiential Learning in present times.
4. Education through life.
5. Causes of poverty in India. (5×2=10)
6. Who proposed the Experiential Learning cycle? (1)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ, ਇਸ ਵਿਚ 6 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

I. ਅਨੁਭਵੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (6+6)

II. ਸਮੁਦਾਏ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਸਕੂਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਮੁਦਾਏ ਨੂੰ ਲਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਹੈਡਮਾਸਟਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (2+10)

ਭਾਗ—B

III. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਿਆਪਕੀ ਕਾਰਜ-ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕੱਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ? (12)

IV. ਵਿਸ਼ਵੀ ਤਪਸ਼, ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਸੰਕਟ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ? (12)

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਅਨੁਭਵੀ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।

Scanned with CamScanner

2. ਅਨੁਭਵੀ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ।

3. ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵੀ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਸਬੰਧਤਾ।

4. ਜੀਵਨ ਦੁਆਰਾ ਸਿਖਿਆ।

5. ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਕਾਰਨ। (5×2=10)

6. ਅਨੁਭਵੀ ਸਿਖਿਆ ਚੱਕਰ ਕਿਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ? (1)

Scanned with CamScanner

Roll No. ..... Total Pages : 4

44515/N

K–5/2114

TEACHING OF SOCIAL STUDIES

Paper–1104 and 1105T

Option–(xii)

Semester–I

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 2 marks each and **one** objective type question of one mark.

SECTION—A

1. What is the scope of Social Studies ? Why it should be a compulsory subject at School level ? 12

Scanned with CamScanner

2. What are the different approaches to curriculum development ? Explain correlation and integrated approach in detail. 12

SECTION—B

3. What do you mean by a Text-book ? Explain its qualities in detail. 12

4. Write in your own words the qualities of Social Studies Teacher. 12

SECTION—C

5. Write short notes on the following :

   (i) Spiral approach. 2

   (ii) Aims of teaching Social Studies. 2

   (iii) Need of Social Studies Room. 2

   (iv) Maps. 2

   (v) Role of Teacher of Social Studies. 2

   (vi) Which among the following is a curricular approach : 1

   (a) Problem solving.

   (b) Spiral.

   (c) Story telling.

   (d) Assignment.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਇਕ-ਇਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ—A

1. ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਕੀ ਹੈ? ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵਿਸ਼ਾ ਕਿਉਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? 12

2. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕਿਹੜੇ ਹਨ? ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਅਤੇ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ—B

3. ਇੱਕ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

4. ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਖਿਆ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਗੁਣ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 12

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ:

   (i) ਚੱਕਰਦਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ। 2

Scanned with CamScanner

(ii) ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼। 2

(iii) ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਖਿਆ ਕਮਰੇ ਦੀ ਲੋੜ। 2

(iv) ਨਕਸ਼ੇ। 2

(v) ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ। 2

(vi) ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ: 1

(a) ਸਮੱਸਿਆ ਹਲ ਕਰਨ।

(b) ਚੱਕਰਦਾਰ।

(c) ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣਾ।

(d) ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ।

Scanned with CamScanner

Roll No. ..... Total Pages : 4

44516/N

K–5/2114

TEACHING OF ECONOMICS

Paper–1104 & 1105T

Option–(xiii)

Semester–I

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 2 marks each and **one** objective type question of one mark.

SECTION—A

1. Define Economics as per Wealth Oriented approach to Economics. Describe the significance of Economics at Secondary School Stage. 12

Scanned with CamScanner

2. Discuss in detail the Integrated approach of curriculum in Economics. 12

SECTION—B

3. Give a critical appraisal of text book of Economics at Secondary School Stage. 12

4. Explain the Personal and Professional qualities of Good Economics Teacher. 12

SECTION—C

5. Write short notes on the following :

   (i) Correlation of Economics with Statistics. 2

   (ii) Concept of Sustainable Development. 2

   (iii) Importance of Economics Club. 2

   (iv) Uses of Community Resources for School. 2

   (v) Economics Growth and Development. 2

   (vi) Select the Correct Option : 1

   Economics is :

   (a) Science

   (b) Art

   (c) Both (a) and (b)

   (d) Neither (a) nor (b).

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਇਕ-ਇਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ—A

1. ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਧਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 12

2. ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ—B

3. ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ ਤੇ ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 12

4. ਚੰਗੇ ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਨਿਜੀ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

Scanned with CamScanner

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ:

(i) ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਅੰਕੜਾ ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸਹਿ-ਸਬੰਧ। 2

(ii) ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਧਾਰਨਾਂ। 2

(iii) ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਕਲਬ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ। 2

(iv) ਸਕੂਲ ਲਈ ਸਮੁਦਾਏ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ। 2

(v) ਆਰਥਿਕ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ। 2

(vi) ਠੀਕ ਆਪਸ਼ਨ ਚੁਣੋ: 1

ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਹੈ:

(a) ਵਿਗਿਆਨ

(b) ਕਲਾ

(c) (a) ਅਤੇ (b) ਦੋਨੋਂ

(d) ਨਾ (a) ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ (b)।

Scanned with CamScanner

Roll No. .....

Total Pages : 4

44519/N

K–5/2114

TEACHING OF HISTORY

Paper–1104 & 1105T

Option–(xvi)

Semester–I

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 2 marks each and **one** objective type question of one mark.

SECTION—A

1. History is not a subject at all but a house in which all subjects dwell". Discuss. 12

2. Illustration device can play prominent role in teaching of History. Discuss the utility of verbal and non verbal illustrations. 12

Scanned with CamScanner

SECTION—B

3. Explain the difference between aims of teaching history and instructional objectives of teaching history. 12

4. Suggest suitable guidelines for organizing and designing curriculum in History. 12

SECTION—C

5. Write in brief on the following :

   (i) Discuss five responsibilities of Modern History teacher. 2

   (ii) State three uses of Drill in History. 2

   (iii) Name three procedures in daily lesson planning. 2

   (iv) Describe essential qualities of good history text book. 2

   (v) Is History a Science or an Art ? 2

   (vi) Choose the correct Option :

   Which is not the characteristics of History Education ? 1

   (a) A study of the present in the light of the Past

   (b) History is the study of Man.

   (c) Systems of Governance.

   (d) None of the above.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਇਕ-ਇਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ—A

1. ਇਤਿਹਾਸ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਘਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵੱਸਦੇ ਹਨ। ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12

2. ਇਲਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਯੰਤਰ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਖਾਉਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮੌਖਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾ ਦੀ ਉਪਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ—B

3. ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

4. ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਅਤੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ। 12

Scanned with CamScanner

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ:

(i) ਆਧੁਨਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਧਿਆਪਕ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 2

(ii) ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਡ੍ਰਿਲ ਦੇ ਤਿੰਨ ਉਪਯੋਗਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। 2

(iii) ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ? 2

(iv) ਚੰਗੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 2

(v) ਕੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ ਜਾਂ ਕਲਾ? 2

(vi) ਠੀਕ ਆਪਸ਼ਨ ਚੁਣੋ: 1

ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ?

(a) ਅਤੀਤ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤਮਾਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ

(b) ਇਤਿਹਾਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਹੈ

(c) ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ

(d) ਉੱਪਰ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ।

Scanned with CamScanner

Roll No. .....

Total Pages : 3

44505/N

K–5/2114

TEACHING OF PUNJABI

Paper–1104 & 1105T

Option–(ii)

Semester–I

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਇਕ-ਇਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ—A

1. ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ। 12

Scanned with CamScanner

2. ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ 'ਚ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ? ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਧਿਆਪਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਸਿਧਾਤਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? 6,6

ਭਾਗ—B

3. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਦੇ ਅਸ਼ੁਧ ਹੋਣ ਦੇ ਕੀ-ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਉਚਾਰਨ ਸ਼ੁਧ ਕਰਨ ਲਈ ਬਤੌਰ ਅਧਿਆਪਕ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਯਤਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ? 6,6

4. ਸੂਖਮ ਵਾਚਨ ਅਤੇ ਸਥੂਲ ਵਾਚਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਵਾਚਨ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 6,6

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ:

(i) ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਦੀ ਅਧੁਨਿਕ ਧਾਰਨਾ। 2

(ii) ਭਾਸ਼ਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਚੌਮਸਕੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ। 2

(iii) ਸੈਕੰਡਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼। 2

(iv) ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨ ਰੁਚੀਆਂ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ। 2

(v) ਲਿਖਣਾ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਧੀਆਂ। 2

(vi) ਬੋਲ ਲਿਖਤ ਦਾ ਮਹੱਤਵ। 1

Scanned with CamScanner

Roll No. ..... Total Pages : 4

44513/N

K–5/2114

TEACHING OF COMPUTER SCIENCE

Paper–1104 and 1105T

Option–(x)

Semester–I

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 2 marks each and **one** objective type question of one mark.

SECTION—A

What do you mean by term Computer Science ? Discuss Bloom's Taxonomy of Educational objectives. 12

Scanned with CamScanner

2. Explain the concept of curriculum in detail. 12

SECTION—B

3. Discuss the importance and qualities of Computer Science textbook. 12

4. Explain the professional growth and role of Computer Science Teacher in teaching Learning process. 12

SECTION—C

5. Write short notes on the following :

   (i) Importance of Computer Science. 2

   (ii) Design in Curriculum. 2

   (iii) Meaning of Computer Science Textbook. 2

   (iv) Qualities of Computer Science Teacher. 2

   (v) Application of Computer in Education. 2

   (vi) Types of General aims and objectives: 1

   (a) Knowledge.

   (b) Application.

   (c) Analysis.

   (d) All the above.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਇਕ-ਇਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ—A

1. ਸ਼ਬਦ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਬਲੂਮ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12

2. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ—B

3. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12

4. ਅਧਿਆਪਨ-ਸਿੱਖਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

Scanned with CamScanner

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ:

(i) ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ। 2

(ii) ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਡਿਜ਼ਾਈਨ। 2

(iii) ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਰਥ। 2

(iv) ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਗੁਣ। 2

(v) ਸਿਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ। 2

(vi) ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮੰਤਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ: 1

(a) ਗਿਆਨ।

(b) ਵਰਤੋਂ।

(c) ਵਿਸ਼ਲੇਸਣ।

(d) ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਸਾਰੇ।

Scanned with CamScanner

Roll No. ..... Total Pages : 4

44514/N

K–5/2114

TEACHING OF COMMERCE

Paper–1104 and 1105T

Option–(xi)

Semester–I

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 2 marks each and **one** objective type question of one mark.

SECTION—A

1. Explain in detail the process and approaches to curriculum development and its evaluation. 8,4

Scanned with CamScanner

2. What specific qualities should a Commerce Teacher possess to make his work effective ? How can a teacher develop his Professional Competence ? 6,6

SECTION—B

3. What factors would you keep in mind while selecting a good text-book of Commerce for 10+2 Classes ? 12

4. "Education is inseparable from Technology." In the light of this statement discuss the importance of multimedia in Learning of Commerce. 12

SECTION—C

5. Write short notes on the following :

   (i) Objectives of Teaching Commerce at Secondary Level. 2

   (ii) Correlate Commerce with History. 2

   (iii) Need of Supplementary material in Teaching of Commerce. 2

   (iv) Importance of Co-curriculum activities. 2

   (v) Types of Black-Board. 2

   (vi) Any two projected teaching aids. 1

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਇਕ-ਇਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ—A

1. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 8,4

2. ਇੱਕ ਕਮਰਸ ਅਧਿਆਪਕ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ? ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਯੋਗਤਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? 6,6

ਭਾਗ—B

3. 10+2 ਕਲਾਸਾਂ ਲਈ ਕਮਰਸ ਦੀ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਤੱਤ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰਖੋਗੇ? 12

Scanned with CamScanner

4. "ਸਿਖਿਆ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਤੋਂ ਅਨਿੱਖੜਣੀ ਹੈ।" ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਕਮਰਸ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਮਲਟੀ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ:

(i) ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਮਰਸ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼। 2

(ii) ਕਮਰਸ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧ। 2

(iii) ਕਮਰਸ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰਕ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਲੋੜ। 2

(iv) ਸਹਿ-ਵਿਦਿਅਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ। 2

(v) ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ। 2

(vi) ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਡ ਅਧਿਆਪਨ ਸਹਾਇਕ ਸਾਧਨ। 1

Scanned with CamScanner

Roll No. ..... Total Pages : 3

44504/N

K–5/2114

TEACHING OF ENGLISH

Paper–1104 & 1105T

Option–(i)

Semester–I

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 6 short answer type questions carrying 11 marks.

Scanned with CamScanner

SECTION—A

1. Differentiate between home language and School Language. How does the learning of the mother tongue help and create interference in learning the School language? 4,4,4

2. Differentiate between Translation and Direct method of teaching English. Also write the limitations of Bilingual method. 8,4

SECTION—B

3. Discuss the various methods of teaching reading to the students. Which is the best method of teaching reading and why? 8,4

4. What do you mean by Grammar? Discuss its types and methods of teaching by giving suitable examples. 3,4,5

SECTION—C

5. Write short notes on the following :

   (a) English as an International language. 2

   (b) Merits of Structural approach. 2

   (c) Extempore. 2

   (d) Difference between intensive and extensive reading. 2

   (e) Diphthongs. 2

   (f) Tell me the name of one English Dictionary and Thesaurus. 1

Scanned with CamScanner

PC–44509/N

K–5/2114

TEACHING OF SCIENCE–1104 & 1105

Opt. (vii)

Time : $1\frac{1}{2}$ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : Attempt **one** question each from Sections A & B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 6 short answer type questions carrying 11 marks.

SECTION—A

I. What is Pedagogical Analysis? Discuss Need and Guidelines for conducting Pedagogical Analysis. (4+8=12)

II. Discuss the Meaning, Principles and various Approaches to Science Curriculum Construction. (12)

SECTION—B

III. Write the Meaning of 'Science Text Book'. Describe the Importance and Qualities of a 'Science Text Book'. (4+8=12)

IV. Explain in detail the Meaning, Importance, Uses and Classification of 'Teaching Aids' with special reference to Science Teaching. (12)

Scanned with CamScanner

SECTION—C

(Compulsory Question)

V. Write short notes on :

1. Nature and Value of Science.
2. Science and Modern Indian Society.
3. Bloom's Taxonomy of Educational Objectives.
4. Critical Analysis of Science Text Book prescribed by NCERT.
5. Integrating ICT in Science Teaching. (5×2=10)
6. What is 'Edgar Dale's Cone of Learning Experiences'? (1)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ, ਇਸ ਵਿਚ 6 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

I. ਅਧਿਆਪਕੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀ ਹੈ? ਅਧਿਆਪਕੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਜੋੜ ਅਤੇ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (4+8=12)

II. ਵਿਗਿਆਨ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਅਰਥ, ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (12)

ਭਾਗ—B

III. ਵਿਗਿਆਨ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ? ਇਕ 'ਵਿਗਿਆਨ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ' ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। (4+8=12)

IV. ਵਿਗਿਆਨ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ 'ਅਧਿਆਪਨ ਸਹਾਇਕ ਸਾਧਨਾਂ' ਦੇ ਅਰਥ, ਮਹੱਤਤਾ, ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। (12)

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ।
2. ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ।

Scanned with CamScanner

3. ਬਲੂਮ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਨਿਯਮ।

4. NCERT ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਗਿਆਨ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ।

5. ਵਿਗਿਆਨ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਚ ICT ਦਾ ਏਕੀਕਰਨ ਕਰਨਾ। (5×2=10)

6. 'ਸਿਖਣ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੇ ਐਜਰ ਡੇਲ (Edgar Dale) ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ' ਕੀ ਹੈ? (1)

Scanned with CamScanner

Roll No. ..... Total Pages : 4

44512/N

K–5/2114

TEACHING OF MATHEMATICS

Paper–1104 and 1105T

Option–(ix)

Semester–I

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 2 marks each and **one** objective type question of one mark.

SECTION—A

1. Define Mathematics in detail explain its nature and scope. 12

Scanned with CamScanner

2. Explain the contribution of Ramanujan in detail. 12

SECTION—B

3. Explain Bloom's Taxonomy of Educational objective in Mathematics. 12

4. What is the meaning of Pedagogical analysis ? Explain its need and procedure for continuing pedagogical analysis in mathematics. 12

SECTION—C

5. Write short notes on the following :

   (i) Hypothesis in Mathematics. 2

   (ii) Importance of Mathematics. 2

   (iii) Vocational Value of Mathematics. 2

   (iv) One important contribution of Pythagoras in Mathematics. 2

   (v) Sum of three angles of a triangle is 180°. Write its objective in behavioral terms. 2

   (vi) Which of the following is the domain of learning according to bloom ? 1

   (a) Professional.

   (b) Experimental.

   (c) Social.

   (d) Affective.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ—A

1. ਗਣਿਤ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

2. ਰਾਮਾਨੁਜਨ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ—B

3. ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਅਕ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਲੂਮ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਨਿਯਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

4. ਅਧਿਆਪਕੀ ਵਿਸ਼ੇਲਸਣ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ? ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਜਾਰੀ ਰਖਣ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

Scanned with CamScanner

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ:

(i) ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਪਰਿ-ਕਲਪਨਾ। 2

(ii) ਗਣਿਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ। 2

(iii) ਗਣਿਤ ਦੀ ਕਿੱਤਾ-ਮੁੱਖੀ ਮਹੱਤਤਾ। 2

(iv) ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਪਾਈਥਾਗੋਰਸ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ। 2

(v) ਇੱਕ ਤਿਕੋਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕੋਣਾਂ ਦਾ ਜੋੜ 180° ਹੈ। ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾਂ ਉਦੇਸ਼ ਲਿਖੋ। 2

(vi) ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਬਲੂਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਹੈ: 1

(a) ਪੇਸ਼ਾਵਰ।

(b) ਪ੍ਰਯੋਗਾਤਮਿਕ।

(c) ਸਮਾਜਿਕ।

(d) ਭਾਵਾਤਮਿਕ।

Scanned with CamScanner

PC-44506/N

K-5/2114

हिन्दी शिक्षण-1104 & 1105T

Opt. (iii)

(Semester–I)

Time : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

नोट : भाग 'क' तथा 'ख' में से **एक-एक** प्रश्न तथा भाग 'ग' अनिवार्य है।

भाग-'क'

I. ''भाषा द्वारा ही संस्कृति का संरक्षण तथा विकास सम्भव है'' इस संदर्भ में भाषा की विशेषताओं का वर्णन करो। 12

अथवा

II. पी.ओ.ए. 1992 के अनुसार भाषाओं के विकास के लिए दिए गये सुझावों का वर्णन करो तथा संविधान में भाषाओं की स्थिति का भी वर्णन करो। (9+3=12)

भाग-'ख'

III. भाषा को औपचारिक रूप से सीखने की क्या आवश्यकता है? इसे प्रभावशाली रूप से सीखने के लिए आप किन-किन सिद्धान्तों को उपयोग में लायेंगे? 12

Scanned with CamScanner

अथवा

IV. शिक्षण की विभिन्न प्रणालियां कौन-कौन सी हैं। इनमें से कौन-सी प्रणाली आपके विचार से हिन्दी शिक्षण के लिए उचित है, क्यों? 12

भाग-'ग'

(अनिवार्य प्रश्न)

V. भाषा की **दो** परिभाषा लिखो। 2

VI. हिन्दी भाषा का अन्तर्राष्ट्रीय महत्त्व। 2

VII. प्राथमिक स्तर पर हिन्दी शिक्षण का उद्देश्य। 2

VIII. भाषा तथा माध्यम भाषाओं में अन्तर। 2

IX. कोठारी कमीशन के सुझाव। 2

X. 14 सितम्बर को हिन्दी दिवस क्यों मनाया जाता है? 1

Scanned with CamScanner

Roll No. .....

Total Pages : 4

44526/N

K–5/2114

LIBRARY RESOURCES AND ART IN EDUCATION

Paper–1106T

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 2 marks each and **one** question of one mark.

SECTION—A

1. What do you mean by Cataloguing ? How does it help in locating the books from the Library ? 4,8

2. Explain the meaning and the characteristics of Text Books. Also discuss the techniques of keeping various types of books in the library. 2,4,6

Scanned with CamScanner

SECTION—B

3. Differentiate between Art and Aesthetics. Also discuss the significance of Aesthetics at Secondary level of School Education. 4,8

4. Discuss the importance of exhibitions and cultural festivals by giving suitable examples. 6,6

SECTION—C

5. Write short notes on the following :

(i) Library Management. 2

(ii) Importance of Library. 2

(iii) Objectives of Arts in Education. 2

(iv) Types of Cataloguing. 2

(v) Role of Art in Child Development. 2

(vi) E-Book. 1

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਇਕ-ਇਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ—A

1. ਕੈਟਾਲਾਗਿੰਗ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਹ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਤੋਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ? 4,8

2. ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਂਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 2,4,6

ਭਾਗ—B

3. ਕਲਾ ਅਤੇ ਸੁਹਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੁਹਜ ਸ਼ਾਸ਼ਤਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 4,8

4. ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ, ਢੁਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 6,6

Scanned with CamScanner

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ:

(i) ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ। 2

(ii) ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ। 2

(iii) ਸਿਖਿਆ ਵਿੱਚ ਆਰਟਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼। 2

(iv) ਕੈਟਾਲਾਗਿੰਗ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ। 2

(v) ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਕਲਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ। 2

(vi) ਈ-ਪੁਸਤਕ। 1

Scanned with CamScanner